

SOSYAL HİZMET LİSANS PROGRAMLARINDA YÜRÜTÜLEN KALİTE VE HASTA GÜVENLİĞİ DERSLERİNİN İNCELENMESİ

Geliş Tarihi: 18.10.2024
(Received)

Kabul Tarihi: 22.01.2024
(Accepted)

Ali ARSLANOĞLU*

Emel KANDAŞ**

ÖZ

Bu çalışma, Yükseköğretim Kurulu (YÖK)'na bağlı vakıf ve devlet üniversitelerinin Sosyal Hizmet lisans programının müfredatında yer alan Kalite ve Hasta Güvenliği derslerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma tanımlayıcı tipte epidemiyolojik bir araştırmadır. Çalışmanın evrenini YÖK'e bağlı tüm üniversiteler, örneklemi ise bu üniversitelerde bulunan Sosyal Hizmet lisans programı oluşturmuştur. Araştırmacılar tarafından oluşturulan değerlendirme formu, veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Çalışmada YÖK'e bağlı 67 devlet ve vakıf üniversitesinin bünyesinde sosyal hizmet lisans programının olduğu ve bu üniversitelerin %54,41'inin müfredatında Kalite ve Hasta Güvenliği ile ilgili dersin var olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda, bu derslerin %65,45'inin uygulamalarının olmadığı, ayrıca derslerin %87,27'sinin seçmeli olduğu, derslerin içeriğine bakıldığında ise Kalite ve Hasta Güvenliğini içeren konuların en çok %34,54 ile "Evde Bakım" dersinin içeriğinde olduğu belirlenirken aynı zamanda bu derslerin %32,73'ünün 3. Yarıyılıda, %100'ünde Türkçe olarak verildiği ve en çok %32,73'ünün 3 AKTS (Avrupa Kredi Transfer Sistemi) olduğu görülmüştür. Sağlık alanında kalite ve hasta güvenliğinin sağlanabilmesi için hasta ile birebir çalışmakta olan ve mezuniyetleri sonrası kalite yönetim süreçlerinin içinde etkin rol almaları beklenen sağlık profesyonellerinin lisans eğitimleri sırasında kalite ve hasta

*Doç.Dr., Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Yönetimi, İstanbul, Türkiye, ali.arslanoglu@sbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4454-0397.

** Hemşire, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlıkta Kalite Yönetimi, İstanbul, Türkiye, emellzeybek@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-9845-3232.

OPEN ACCESS

© Copyright 2025 Arslanoğlu & Kandaş

güvenliğine yönelik eğitim almaları ve bu konularla ilgili bilgi ve becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hasta Güvenliği, Sosyal Hizmet Eğitimi, Sağlık Hizmetlerinde Kalite Yönetimi.

Investigation of Quality and Patient Safety Courses in Social Work Undergraduate Programs

ABSTRACT

This study was conducted to examine the Quality and Patient Safety courses in the curriculum of the Social Work undergraduate program of foundation and state universities affiliated to Council of Higher Education (COHE). The research is a descriptive epidemiologic study. The universe of the study consisted of all universities affiliated to COHE and the sample consisted of the Social Work undergraduate programs in these universities. The evaluation form created by the researchers was used as a data collection tool. In the study, it was determined that 67 state and foundation universities affiliated to COHE have social work undergraduate programs and 54.41% of these universities have a course on Quality and Patient Safety in their curriculum. As a result of the study, it was determined that 65.45% of these courses did not have applications, 87.27% of the courses were elective, and when the content of the courses was examined, it was determined that the subjects including Quality and Patient Safety were mostly in the "Home Care" course with 34.54%, and it was also seen that 32.73% of these courses were given in the 3rd semester, 100% of them were given in Turkish and 32.73% of them were 3 ECTS (European Credit Transfer System). In order to ensure quality and patient safety in the field of healthcare, healthcare professionals who work one-on-one with patients and are expected to take an active role in quality management processes after graduation must receive training on quality and patient safety during their undergraduate education and develop their knowledge and skills on these issues.

Keywords: Patient Safety, Social Work Education, Quality Management in Health Services.

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) sağlığı, “sadece hasta veya sakat olmama hali değil, fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan iyi olma halidir” olarak tanımlamaktadır (DSÖ Anayasası, 1946). Sağlığın bu şekilde tanımlanması, hastalığa olan bakış açısını değiştirmektedir. Fiziksel sorunlar kadar, hatta bazı durumlarda fiziksel sorunlardan daha çok psikolojik ve sosyal sorunlar ile çevresel şartların da hastalığı oluşturabileceği düşünülmektedir. Bu düşünce ile sağlık sektöründe hizmetin sunumu sırasında temel sağlık profesyonelleri dışında başka profesyonellerin de istihdam edilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Sağlık profesyonelleri ve sağlık profesyonelleri dışında istihdam edilen meslek grupları bir bütün olarak sağlık sisteminin içerisinde faaliyetlerini yürütmektedirler.

Sağlık sistemi, güvenli hizmet sunumunu etkileyen, öngörülme riskleri içinde barındıran karmaşık organizasyondur (Mansour, 2015). Bu riskler hasta, hasta yakını ve sağlık çalışanlarını etkileyen fiziksel, kimyasal, biyolojik, psikososyal ve ergonomik risklerdir. Bu risklerin sonucunda iş kaybı, yaralanma, sakatlık ve ölüm gibi istenmeyen sonuçlar doğabilmektedir. Doğabilecek bu risklere karşı önlem alınabilmesi için sistem içerisinde uzmanlar görevlendirilmelidir. Sağlık sistemi içerisinde birçok meslek grubunu bulundurmaktadır. Bu meslek gruplarının birbirleriyle olan iletişimi ve birlikte kurmuş oldukları iş birliği hastalara sağlanacak hizmetin amaç ve önceliklerini belirlemede önemlidir (Duru vd., 2018). Koordineli bir şekilde iş ilişkisini yürütemek hasta güvenliğini arttırmada oldukça önemlidir.

Hastanelerde sağlık profesyonellerinin iş birliği kurduğu sosyal hizmet uzmanları tıbbi bakım ve tedavi sırasında daha insancıl ve daha etkili şekilde hizmet verilmesine yardımcı olmaktadır (Duyan, 1996). Tıbbi sosyal hizmet, hastalıkla ve hastalığın tedavisi ile bağlantılı, birey ve ailesinin yaşamını etkileyen sosyal ve duygusal sorunları çözmekte son derece etkilidir (Badawi ve Biamonti, 1990). Sağlık hizmetinin sunumu sırasında sosyal hizmet uzmanları, hastanın tıbbi tedavisine destek olacak mesleki çalışmalarını yürütmenin yanı sıra yönetici, planlamacı, kaynak bulucu, eğitimci, savunucu, kolaylaştırıcı olma gibi mesleki rolleri de beraberinde üstlenir (Duyan, 1996). Sağlık sisteminde hasta ve çalışan güvenliğini riske sokacak

tehlikelerden biri olan psikososyal tehlikelere karşı alınacak önlemlerden biri sağlık sisteminde istihdam edilen sosyal hizmet uzmanlarının kalite ve hasta güvenliği konularında eğitim almalarıyla sağlanabilir. Böylece alınan eğitim sonucunda sosyal hizmet uzmanları psikososyal risklere karşı tedbirler alır. Ayrıca kalite derslerinin içeriğinde öğretilecek olan sürekli iyileştirme, süreç odaklılık, liderlik, hasta odaklılık, sistem yaklaşımı, verilerle karar verme yaklaşımı konularında bilgi sahibi olan sosyal hizmet uzmanları sosyal hizmet alanlarıyla ilgili yaptıkları faaliyetlerle bu bilgileri kullanarak hastalara daha iyi hizmet verebilir.

Ülkemizde kaliteli sağlık hizmeti sunumuna yönelik çabalar son yıllarda kalite alanında Sağlık Bakanlığı çatısı altında oluşturulan organizasyon yapısıyla birlikte, “Hasta ve Çalışan Güvenliğinin Sağlanması” ana teması ile yürütülen çalışmalar sonucunda sistemli bir hale gelmiştir (Ulusoy vd., 2018). Sağlık hizmetlerindeki kalite ve akreditasyon çalışmalarının yaygınlaşması hasta güvenliği konusunda duyarlılığı arttırmıştır. Bu gelişmelerdeki önemli bir nokta da sağlık çalışanlarının, lisans eğitimleri sırasında hasta ve çalışan güvenliği ile kalite konularını kapsayan derslerin eğitimini almalarının gerekliliğidir. Klinik uygulamalar sırasında ortaya çıkabilecek istenmeyen olayların önlenmesi, gerçekleşmesi halinde hızlı bir şekilde anlaşılması, hasta üzerindeki olumsuz etkilerinin hızlı bir şekilde giderilmesi ve gelecekteki olası sorunların en aza indirilmesi çalışmaları için tamamlayıcı eylemlere ve bu alanda yetişmiş, farkındalığı yüksek profesyonellere gereksinim duyulmaktadır (Varkey, 2010). Sağlık alanında kaliteli hizmet sunumu ile hasta ve çalışan güvenliğinin sağlanmasına yönelik bir kültür oluşturulması amacıyla hazırlanan kalite standartlarının başarılabilmesi için sağlık profesyonellerine, lisans eğitimleri sırasında bu alana yönelik bilgi, beceri ve tutum kazandırılması önemlidir (Ulusoy vd., 2018).

Sağlık hizmetlerindeki kalite kavramı, hastalara güvenli, etkin ve etkili bakım sunmayı gerektirmektedir. Sağlık sektöründe hizmet sunan kuruluşlar, hastanın tedavisi için gereken uygulamayı en etkili şekilde uygulayarak, göstermiş oldukları performansları ölçerek ve süreçleri sürekli iyileştirerek hastaların güvenli, etkin ve etkili bir bakım almasını sağlayabilir. Bu durum göz önüne alındığında sağlık kuruluşlarının hastalara daha kaliteli

bakım sağlayabilmeleri ve hizmet ettikleri toplulukların ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için kalite yönetimi esastır (Avcı, 2018).

Sağlık hizmetlerinde kalite ve hasta güvenliğine yönelik artan küresel ilgi, bir yandan sağlık çalışanlarına verilen eğitim müfredatının geliştirilmesi diğer yandan klinik uygulamaların iyileştirilmesi ile ilgili politikaların oluşturulmasını tetiklemektedir (Sherwood, 2011).

Sağlık Bakanlığı sağlık hizmetleri sunumunda kalite ve hasta güvenliğinin önemini, sağlık hizmeti vermeye başladıktan sonra değil lisans öğrenimi sıralarında öğrenilmesi gerektiği üzerinde durmuş ve YÖK'e "Sağlık Hizmetlerinde Kalite ve Hasta Güvenliği" dersinin müfredata eklenmesi talebinde bulunmuştur. YÖK talebi inceledikten sonra 10.07.2019 tarihinde aldığı toplantı kararı ile söz konusu dersin lisans programlarının ders müfredatına eklenmesi için tavsiye kararını uygun bulmuş ve üniversitelere bu kararı bildirmiştir (Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü,2020). Bu kararın alınmasından günümüze 5 yıl geçmiştir. Bu süre zarfında üniversitelerin bu konuya gösterdiği hassasiyeti görmek için bu konu ele alınmıştır. Bu çalışmada, YÖK'e bağlı vakıf ve devlet üniversitelerindeki Sosyal Hizmet lisans programının müfredatında yer alan "Kalite ve Hasta Güvenliği" derslerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.YÖNTEM

1.1. Araştırmanın Amacı ve Tipi

Bu çalışma, tanımlayıcı tipte epidemiyolojik bir araştırmadır. Çalışmanın amacı, YÖK'e bağlı vakıf ve devlet üniversitelerinin Sosyal Hizmet lisans programının müfredatındaki Kalite ve Hasta Güvenliği derslerinin durumunu belirlemektir.

1.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini, YÖK'e bağlı 67 devlet ve vakıf üniversitesi, örneklemi ise bu üniversitelerde bulunan Sosyal Hizmet lisans programları oluşturmaktadır. Aynı fakültede bulunan Sosyal Hizmet bölümünün normal öğretim ve ikinci öğretim programları, ders içeriklerinin ve dersi veren kişilerin aynı olduğu tespitinden hareketle bir bütün olarak kabul edilerek çalışmaya tek bir program şeklinde dâhil edilmiştir.

1.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmacılar tarafından farklı çalışmalarda kullanılan değerlendirme formları örnek alınarak konuyla ilgili veri toplama aracı olarak bir tablo oluşturulmuştur. Veriler; niversitenin adı, kalite ile ilgili dersin var olup olmadığı, dersin adı, zorunlu ya da seçmeli olması, Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS), yarıyılı, ders içeriği, dersin uygulama durumu, dersin dili ve dersi veren ğretim elemanının unvanı olmak üzere 10 ana başlıkta değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Veri Toplama Aracı

Üniversite Adı	Kalite ile ilgili Ders Var/Yok	Dersin Adı	Zorunlu/Seçmeli	AKTS	Yarıyıl	Uygulama Var/Yok	Dersin İçeriği	Dersin Dili	Dersi Veren ğretim Elemanın Unvanı
----------------	--------------------------------	------------	-----------------	------	---------	------------------	----------------	-------------	-------------------------------------

1.4. Verilerin Toplanması

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi'nden (<https://istatistik.yok.gov.tr>) yararlanılarak 20 şubat- 20 Mart 2023 tarihleri arasında sistemde kayıtlı olan, Sosyal Hizmet lisans programında eğitim veren toplam 67 vakıf ve devlet niversitesinin yer aldığı liste elde edilmiştir. Daha sonra liste kontrol edilerek, aktif olarak Sosyal Hizmet lisans programında eğitim veren niversiteler belirlenmiştir. Veriler, Kalite ve Hasta Güvenliğine ilişkin dersi olan programların web sayfasından ders içerikleri incelenip Değerlendirme Formu'na aktarılarak toplanmıştır.

1.5. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizinde, Microsoft Excel programı kullanılmıştır. Çalışmanın verileri tanımlayıcı (sayı ve yüzde) istatistikler kullanılarak değerlendirilmiştir.

1.6. Araştırmanın Etik Yönü

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi ve üniversitelerin web sayfaları erişime açık olduğundan, herhangi bir etik kurul ve kurum izninin alınması gerekmemiştir.

1.7. Araştırmanın Kısıtlılıkları

Bu araştırmada bazı kısıtlılıklar karşımıza çıkmaktadır. Araştırmada seçilen bazı değişkenler özelinde üniversitelerin web sayfalarında derinlemesine veri incelemesi yapılmış olmasına rağmen, birçok üniversitedeki programların eğitim öğretim sürecinde vermiş olduğu dersler hakkında yeterli bilgiye ulaşılamamıştır.

2. BULGULAR

Tablo 2. Sosyal Hizmet Programı Lisans Eğitimi Veren Üniversitelerin Mülkiyetlerine Göre Dağılımları

Özellikler	N	%	
Üniversite Türü	Devlet Üniversitesi	52	77,61
	Vakıf Üniversitesi	15	22,39
Toplam	67	100	

Yapılan araştırmada, YÖK'e bağlı üniversitelerin Sosyal Hizmet lisans programının 52'sinin devlet ve 15'inin vakıf olmak üzere toplam 67 üniversitenin bünyesinde bulunduğu görülmüştür. Sosyal Hizmet lisans programı eğitimi veren 67 üniversitenin %77,61'inin devlet üniversitesi olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 3. Sosyal Hizmet Lisans Eğitiminde Dersi Veren Akademik Personel

	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Toplam		
	N	%	N	%	N	%	
Unvan	Profesör	3	6,25	0	0	3	5,45
	Doçent	2	4,16	0	0	2	3,64
	Dr. Öğrt. Üyesi	4	8,33	0	0	4	7,27
	Öğretim Görevlisi	2	4,16	0	0	2	3,64
	Belirtilmemiş	37	77,1	7	100	44	80
Toplam	48	100	7	100	55	100	

Araştırmada Sosyal Hizmet lisans programı eğitimi veren 67 vakıf ve devlet üniversitelerinde Kalite ve Hasta Güvenliği derslerinin konularını içeren 55 ayrı dersin verildiği sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 5). Bu 55 ayrı ders incelendiğinde dersi veren akademik personellerin %80'inin unvanı

belirtilmemiştir. Belirtilen akademik personellerin unvanları incelendiğinde ise dersi en çok Dr. Öğr. Üyesinin verdiği görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 4. Sosyal Hizmet Lisans Eğitimi Veren Üniversitelerin Fakülte ve Yüksekokullara Göre Dağılımları

Özellikler	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Toplam		
	N	%	N	%	N	%	
Fakülte ve Yüksekokul Türü*	Sağlık Bilimleri Fakültesi	31	55,36	10	66,66	41	57,75
	Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi	1	1,79	1	6,67	2	2,82
	Fen Edebiyat Fakültesi	2	3,57	0	0	2	2,82
	İktisadi İdari Bilimler Fakültesi	10	17,85	3	20	13	18,31
	Uygulamalı Bilimler Fakültesi	2	3,57	0	0	2	2,82
	İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	2	3,57	1	6,67	3	4,23
	Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi	2	3,57	0	0	2	2,82
	Açık Öğretim Fakültesi	1	1,79	0	0	1	1,4
	Uygulamalı Bilimler Yüksekokul	3	5,35	0	0	2	4,23
	Sosyal Hizmet Yüksekokul	1	1,79	0	0	1	1,4
	Sağlık Bilimleri Yüksekokulu	1	1,79	0	0	1	1,4
Toplam	56	100	15	100	71	100	

*Bazı üniversitelerde farklı fakültelerde Sosyal Hizmet programı olduğundan dolayı fakülte sayısı üniversite sayısından fazladır.

Yapılan araştırmada Sosyal Hizmet lisans programı eğitimi veren YÖK'e bağlı 67 üniversitenin akademik yapıları incelendiğinde toplam 8 farklı fakülte ve 3 farklı yüksek okul bünyesinde bu programın yer aldığı görülmüştür. Sosyal Hizmet lisans programı eğitimi veren 8 fakültenin %57,75'nin Sağlık Bilimleri Fakültesinde olduğu belirlenmiştir (Tablo 4).

Tablo 5. Sosyal Hizmet Lisans Eğitiminde Kalite ve Hasta Güvenliği Dersine İlişkin Bilgilerin Devlet ve Vakıf Üniversitelerine Göre Dağılımı

Derse İlişkin Bilgiler	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Toplam		
	N	%	N	%	N	%	
Dersin Müfredatta Bulunma Durumu	Var	30	56,6	7	46,67	37	54,41
	Yok	13	24,52	6	40	19	27,95
	Ulaşılamadı	10	18,88	2	13,33	12	17,64
Dersin Uygulanması*	Var	18	37,5	1	14,29	19	34,55
	Yok	30	62,5	6	85,71	36	65,45
Derslerin İsimleri**	Hasta ve Çalışan Güvenliği	1	2,08	1	14,28	2	3,64
	Toplam Kalite Yönetimi	2	4,17	0	0	2	3,64
	Yönetim ve Organizasyon	6	12,5	0	0	6	10,91
	Kalite Değerlendirme Yöntemleri	7	14,58	2	28,58	9	16,36
	İş Sağlığı ve Güvenliği	14	29,17	3	42,86	17	30,91
	Evde Bakım	18	37,5	1	14,28	19	34,54
	Zorunlu/Seçmeli Ders Sayısı	Zorunlu	6	12,5	1	14,28	7
	Seçmeli	42	87,5	6	85,71	48	87,27
Dersin Verildiği Yarıyıl	1.Yarıyıl	1	2,08	0	0	1	1,82
	2.Yarıyıl	3	6,25	1	14,28	4	7,27
	3.Yarıyıl	15	31,25	3	42,86	18	32,73
	4.Yarıyıl	5	10,42	0	0	5	9,09
	5.Yarıyıl	11	22,92	0	0	11	20
	6.Yarıyıl	6	12,5	3	42,86	9	16,36
	7.Yarıyıl	6	12,5	0	0	6	10,91
	8.Yarıyıl	1	2,08	0	0	1	1,82
Dersin Dili	İngilizce	0	0	0	0	0	0
	Türkçe	48	100	7	100	55	100
AKTS	2	13	27,08	2	28,57	15	27,27
	3	14	29,17	4	57,14	18	32,73
	4	14	29,17	1	14,29	15	27,27
	5	6	12,5	0	0	6	10,91
	6	1	2,08	0	0	1	1,82
	7	1	2,08	0	0	1	1,82

*Bazı üniversitelerde Kalite, Hasta ve Çalışan Güvenliği ile ilgili derslerin müfredatta olmaması sebebiyle incelen ders sayısı ders bulunan üniversite sayısından azdır.

**İsimleri tamamen aynı olmasada içerik olarak aynı olan dersler tek bir başlık altında toplanmıştır.

Sosyal Hizmet lisans eğitimi veren 67 vakıf ve devlet üniversitesinin resmi internet sayfaları incelendiğinde 57 üniversitenin verilerine tam olarak ulaşılmışken, 10 üniversitenin verilerine ulaşılamamıştır. Verilerine ulaşılan 57 üniversitenin ders programları ve detayları incelendiğinde Kalite ve Hasta Güvenliği konularını içeren 6 farklı derse ulaşılmıştır. Yapılan taramalar doğrultusunda üniversitelerin %54,41'inin müfredatında Kalite ve Hasta Güvenliği konularını içeren derslerin var olduğu tespit edilmiştir. İncelenmiş olan bu derslerin %65,45'inin uygulamalarının olmadığı, ayrıca derslerin %87,27'sinin seçmeli olduğu, derslerin içeriğine bakıldığında ise Kalite ve Hasta Güvenliğini içeren konuların en çok %34,54 ile "Evde Bakım" dersinde olduğu belirlenirken aynı zamanda bu derslerin %32,73'ünün 3. Yarıyıld, %100'ünde Türkçe olarak verildiği ve en çok %32,73'ünün 3 AKTS (Avrupa Kredi Transfer Sistemi) olduğu görülmüştür (Tablo 5).

3. TARTIŞMA

Son 20 yıl incelendiğinde dünyada sağlık sistemi yoğunlukla hasta güvenliği ve kalite konuları üzerinde durmuştur (Korkutan ve Kurt, 2021). Sağlık sistemi içinde yer alan kurumlar ise hizmet kalitesini dahada yüksek noktaya taşımak için bu iki konunun üzerine oldukça yoğunlaşmıştır. Sağlık sistemi, içerisinde birçok meslek grubunu barındırmakta ve bu meslek grupları birbirleriyle kurdukları iletişim ve iş birliği ile hastalara sağlanacak hizmetin amaç ve önceliklerini belirlemektedir. Sağlık sistemi içindeki bu meslek gruplarının bir tanesinde üniversitelerin 4 yıllık fakültelerinden mezun olmuş sosyal hizmet uzmanlarıdır.

Yapılan araştırmada Sosyal Hizmet lisans programlarında yürütülen kalite ve hasta güvenliği ders içeriklerinin, isimlerinin, ders saatlerinin birbirinden farklı olduğu ve çoğu üniversitede bu dersleri yürüten akademik personelin bilgilerinin paylaşılmadığı görülmüştür.

Wong ve arkadaşlarının 2020 yılında yaptıkları çalışmada, sağlık profesyonellerinin aldıkları eğitim sonrasında onları kalite iyileştirme ve hasta güvenliği konusunda temel yetkinliklere hazırlamadığını belirtmektedir. Bu eksikliğin nedenleri arasında alanında yeterli uzmanlığa sahip öğretim elemanının olmayışı gösterilmektedir (Wong vd., 2020). Alanında uzman olmayan öğretim elemanları ile yürütülen derslerin,

öğrencilerin eğitimleri süresince ve mezuniyet sonrasında klinik ortamlara hazırlamakta yetersiz kaldığı belirtilmektedir. Bizim çalışmamızla bağlantılı olarak dersi veren öğretim elemanlarının %80'inin unvanının belirtilmemiş olması bize kalite ve hasta güvenliği dersini alanında uzman olmayan kişiler tarafından verilmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Sağlık üzerine eğitim veren farklı lisans programlarının müfredatındaki hasta güvenliği ve/veya kalite yönetimi üzerine var olan derslerin çalışmaları incelendiğinde; 2023 yılında Arslanoğlu ve Arslan'ın Türkiye'de dil ve konuşma terapisi lisans programlarında yürütülen kalite ve hasta güvenliği derslerinin incelenmesi çalışmasında, kalite ve hasta güvenliği dersinin olduğu ve derslerin seçmeli olduğu görülmektedir (Arslanoğlu ve Arslan, 2023b). Bu sonuç doğrultusunda bu çalışma bizim çalışmamızla uyum göstermektedir. Dersin seçmeli olmasının sebebi olarak müfredatın hazırlanması sırasında kalite ve hasta güvenliği ile ilgili derslerin alana doğrudan katkısı olmayacağı düşüncesi olabilir.

2021 yılında Arslan ve Basit'in Türkiye'de hemşirelik lisans programlarında yürütülen kalite ve hasta güvenliği derslerinin incelenmesi çalışmasında, üniversitelerin müfredatında kalite ve hasta güvenliği ile ilgili derslerin olduğu, derslerin seçmeli olduğu ve uygulamasının olmadığı görülmektedir. Bizim çalışmamıza baktığımızda bu çalışmanın sonucuyla paralel bir sonuç elde edilmektedir.

2023 yılında Arslanoğlu ve Arslan'ın Türkiye'de eczacılık fakültelerinde yürütülen kalite yönetimi ile ilgili derslerin incelenmesi çalışmasında, üniversitelerin müfredatında kalite ve hasta güvenliği ile ilgili derslerin olduğu, derslerin seçmeli olduğu, derslerin Türkçe olduğu ve uygulamasının olmadığı görülmektedir (Arslanoğlu ve Arslan, 2023a). İncelenen bu çalışmaların sonuçları bizim çalışmamızla uyum sağlamaktadır.

Ulusoy ve arkadaşlarının 2018 yılında yapmış oldukları çalışmada tıp, hemşirelik, ebellek ve sağlık yönetimi alanında lisans eğitimi veren programların müfredat programları kapsamında kalite derslerinin yer almadığını belirlemiş ve ders içeriklerini incelenmiştir (Ulusoy vd., 2018). İncelenen 317 lisans programının %82,3'ünde kalite ile ilgili bir dersin olmadığı saptanmıştır. Var olan kalite derslerinin içeriğine bakıldığında ise

sağlık hizmetlerinin sunumunda hasta ve çalışan güvenliğinin sağlanmasına yönelik kültür oluşturulmasına katkı sağlayacak nitelikte olmadığı saptanmıştır. İncelenen bu çalışmada ise kalite ve hasta güvenliği üzerine derslerin var olduğu belirlenmiş ilerleyen zaman içerisinde sağlık alanında eğitim veren lisans programlarında bu dersin önemi öne çıkmış ve çoğunluğu seçmeli olsada müfredatta yer aldığı görülmüştür. Uluslararası yapılan bir çalışmada ise lisans döneminde alınan kalite ve hasta güvenliği derslerinin önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aschenbrener ve arkadaşlarının 2015 yılında yapmış oldukları çalışma ile sağlık sisteminin üzerinde durulması gereken önemli konulardan birinde hekimlerin uygulama yaparken hasta güvenliğini ve bakım kalitesini olumsuz yönde etkileyebilecek kişisel davranışları veya sistem sorunlarını tanımlama ve bunları çözme becerisini göstermelerini sağlamak olduğunu belirtmektedir. Bu çalışmaya göre tıp eğitiminde, klinik öğrenme ortamlarının doktorların davranışlarını şekillendiren en güçlü etkilerden biri olarak kabul edildiğini ifade ederek bu ortamlarda öğrenilen ve kazanılan iyi veya kötü alışkanlıkların pratikte devam etme eğiliminde olduğunu, bu nedenle de tıp eğitimi esnasındaki klinik eğitimlerde hasta güvenliği ve hizmet kalitesinin geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadırlar (Aschenbrener vd.,2015). Bu çalışmada göstermektedir ki lisans eğitimi sırasında müfredatta yer alan kalite ve hasta güvenliği dersi mezun olduktan sonra klinik uygulamalar sırasında ortaya çıkabilecek istenmeyen olayların önlenmesi, gerçekleşmesi halinde hızlı bir şekilde anlaşılması, hasta üzerindeki olumsuz etkilerinin hızlı bir şekilde giderilmesi ve gelecekteki olası sorunların en aza indirilmesi konusunda farkındalığı yüksek tutacaktır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sağlık hizmeti veren kurumlar için kalite ve hasta güvenliği üzerinde hassasiyetle durulan konulardandır. Sağlık alanında kalite ve hasta güvenliğinin sağlanabilmesi için hasta ile birebir çalışmakta olan ve mezuniyetleri sonrası kalite yönetim süreçlerinin içinde etkin rol almaları beklenen sağlık profesyonellerinin lisans eğitimleri sırasında kalite ve hasta güvenliğine yönelik eğitim almaları ve bu konularla ilgili bilgi ve becerilerini geliştirmeleri gerekir. Kalite ve hasta güvenliği kültürünün oluşabilmesinde eğitimin büyük bir payı vardır. Bu kültürün meslek hayatına başladıktan sonra kurum sayesinde oluşturulması beklenmemeli, bireylerin lisans öğrenimi gördüğü zamanlarda kalite ve hasta güvenliği kültürünü oluşturmaları sağlanmalıdır. Lisans eğitimi sırasında almış oldukları bu eğitimle mesleğe başladıktan sonra kalite ve hasta güvenliği kültürüyle ilgili yanlış öğrenmelerin önüne geçilecek böylelikle bu kültür sağlık hizmetini veren multidisipliner yapıdaki sağlık profesyonellerinde kalıcı bir hal alacaktır. Dünyada ve ülkemizde sağlık hizmetlerinde kalite ve akreditasyona yönelik standartlar uygulamaya konulmuş ve tüm sağlık kurumlarında çalışan sağlık profesyonellerinin bu standartlar doğrultusunda çalışmaları beklenmektedir. Sağlık profesyonellerinin almış oldukları eğitim dönemlerinde bu kavramlarla ilgili bilgi, beceri, tutum ve anlayışları geliştirmesi çalışmaların başarıya ulaşmasında önemli bir gereksinimdir.

Sağlık Bakanlığının YÖK'e "Sağlık Hizmetlerinde Kalite ve Hasta Güvenliği" dersinin müfredata eklenmesi talebinde bulunmasından bu güne 5 yıl geçmiştir. Bu süre zarfında üniversitelerin bu konuya gösterdiği hassasiyeti görmek için bu konu ele alınmıştır.

YÖK'e bağlı 67 devlet ve vakıf üniversitedeki Sosyal Hizmet lisans programının birçoğu, Kalite ve Hasta güvenliği altında bir eğitim sunmaktadır. Bu program üniversitelerde farklı fakültelerde okutulmaktadır. Her programın kendi içerisindeki müfredat standardizasyonu oluşturulması gerekmektedir. Bu doğrultuda Yükseköğretim Kurulu'nun başkanlığında bölüm başkanlıkları, meslek dernekleri ve mezunların aynı platformda bulunduğu bir çalıştay organize edilerek, programların eğitim ve öğretim müfredatları standart hale getirilebilir ve akreditasyon çalışmaları başlatılabilir.

Etik Beyan

Çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen tüm kurallara uyulduğu beyan edilmiştir.

Etik Kurul Onayı

Araştırmanın etik kurul izni gerektirmeyen araştırmalardan olduğu beyan edilmiştir.

Çıkar Çatışması ve Finansal Katkı Beyanı

Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması ve finansal katkı beyan edilmemiştir.

Yazarlık Katkı Beyanı

Yazarların çalışmaya eşit oranda katkı sağladığı beyan edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Aschenbrenner, C.A., Ast, C. and Kirch, D.G. (2015). Graduate medical education: Its role in achieving a true medical education continuum. *Academic Medicine*, 90(9): 1203-1209.
- Arslan, S. ve Basit, G. (2021). Türkiye’de hemşirelik lisans programlarında yürütülen kalite ve hasta güvenliği derslerinin incelenmesi. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 8(2), 252-262.
- Arslanoğlu, A. ve Arslan, Z. (2023a). Türkiye’de Eczacılık Fakültelerinde yürütülen kalite yönetimi ile ilgili derslerin incelenmesi. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 62-75. DOI:10.18221/bujss.1260722.
- Arslanoğlu, A. ve Arslan, Z. (2023b). Türkiye’de dil ve konuşma terapisi lisans programlarında yürütülen kalite ve hasta güvenliği derslerinin incelenmesi. *J 5N1 Quality*, 1(2), 46-56.
- Avcı, K. (2018). Sağlık hizmetlerinde kalite iyileştirme ve Türkiye Sağlık Hizmetleri Kalite ve Akreditasyon Enstitüsü. *Sağlıkta Kalite ve Akreditasyon dergisi*, 1(1), 1-5.

- Badawi, M. ve Biamonti B. (1990). Conclusion. In Social work practice in health care. (191-196). England: Woodhead-Faulkner Limited.
- DSÖ Anayasası, (1946). Dünya Sağlık Örgütü ve Türkiye ile ilişkileri. T. C. Sağlık Bakanlığı Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, <https://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/dsoandturkey.pdf>.
- Duru, H., Akgün, E.G., ve Maviş, İ. (2018). Dil ve konuşma terapisi mesleğine yönelik farkındalığın belirlenmesi. *Dil Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 257-280.
- Duyan, V. (1996). Sağlıkta psiko-sosyal boyut. Tıbbi sosyal hizmet. Ankara: 72TDFO Ltd Şti.
- Korkutan, M., Kurt, M.E. (2021). Hasta güvenliği kültürünün türkiye'deki mevcut durumu ve önemi. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 7(1), 19-31.
- Mansour, M. (2015). Factor analysis of nursing students' perception of patient safety education. *Nurse Education Today*, 35(1), 32-37.
- Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Basın Duyurusu. 19.10.2020 <https://shgmkalitedb.saglik.gov.tr/TR,56787/basin-duyurusu-kalite-dersinin-yok-mufredatina-eklenmesi.html>.
- Sherwood, G. (2011). Integrating quality and safety science in nursing education and practice. *Journal of Research in Nursing* 16 (3), 226–240.
- Ulusoy, H., Kavak, D., Tosun, N., ve Aydın, Ş. (2018). Üniversitelerin sağlıkla ilgili lisans programlarında kalite eğitimi: Türkiye örneği. *Sağlıkta Performans Ve Kalite Dergisi*, 14(2), 87-102.
- Wong, B. M., Baum, K. D., Headrick, L. A., Holmboe, E. S., Moss, F., Ogrinc, G. ve Frank, J. R. (2020). Building the bridge to quality: An urgent call to integrate quality improvement and patient safety education with clinical care. *Academic Medicine*, 95(1), 59-68.
- Varkey, P. (2010). Basics of Quality Improvement. Medical Quality Management Theory and Practice. Chapter 1. Erişim Adresi: <https://books.google.com.tr/books>. Erişim Tarihi: 10.04.2023.

